

ДОКТРИНАЛЬНЕ ЗАКРІПЛЕННЯ ПРАВА НА ПРАВОВУ ДОПОМОГУ

Карпова К. М.

*здобувачка четвертого року
третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
кафедри міжнародного та морського права
Міжнародний гуманітарний університет*

*Науковий керівник: **Андрейченко С. С.***

*доктор юридичних наук, професор,
завідувачка кафедри міжнародного права та порівняльного
правознавства*

*Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Право на правову допомогу є одним із фундаментальних прав людини, яке забезпечує доступ до справедливого судочинства, рівність перед законом і захист інших прав. Доктринальне обґрунтування цього права знаходить своє вираження як у міжнародних, так і в національних правових актах.

Міжнародно-правове закріплення права на правову допомогу починається з Загальної декларації прав людини 1948 року. У статті 10 зазначається, що кожна людина має право на справедливий і публічний розгляд справи незалежним і безстороннім судом [1]. Далі це право конкретизується у статті 14 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 року, де йдеться про те, що особа має право на безоплатну допомогу адвоката, якщо вона не може її собі дозволити.

Європейська конвенція з прав людини також встановлює, що кожен обвинувачений має право на ефективну юридичну допомогу, особливо якщо цього вимагає інтерес правосуддя. Практика Європейського суду з прав людини підтверджує важливість цього права у справах, пов'язаних із доступом до захисту в суді.

У більшості демократичних держав право на правову допомогу закріплено на конституційному рівні. В Україні це право визначено у статті 59 Конституції України, яка гарантує кожному право на професійну правову допомогу. Крім того, закон «Про безоплатну правничу допомогу» (2011) створив правову базу для забезпечення доступу малозабезпечених осіб до юридичних послуг [2].

У США це право отримало значний розвиток після справи «Гідеон проти Вейнрайта» (1963), де Верховний суд США постановив, що право на адвоката є невід'ємною частиною справедливого судового розгляду.

Доктринальне обґрунтування права на правову допомогу базується на ідеях справедливості та рівності. Відомі юристи, такі як Р. Давід і Дж. Бікер, підкреслюють, що надання правової допомоги сприяє забезпеченню ефективного доступу до правосуддя.

У пострадянських країнах, включно з Україною, акцент робиться на розвитку інституцій, які можуть забезпечити доступ до правової допомоги для найбільш вразливих верств населення. Водночас у західних державах дедалі більша увага приділяється якості юридичних послуг і професійній етиці адвокатів.

Однією з ключових проблем у забезпеченні права на правову допомогу є обмеженість ресурсів. Як зазначає А. Мазур, у багатьох країнах існує нестача фінансування для системи безоплатної правової допомоги, що впливає на її доступність і якість [3].

Перспективи розвитку включають:

1. Розширення доступу до правової допомоги через цифрові платформи.
2. Підвищення кваліфікації адвокатів, які надають безоплатну правову допомогу.
3. Залучення міжнародної допомоги для підтримки національних систем.

Доктринальне закріплення права на правову допомогу є важливим елементом забезпечення справедливості та верховенства права. Це право має бути не лише проголошено в законодавстві, але й забезпечено через ефективні механізми його реалізації.

Література:

1. Загальної декларації прав людини 1948 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 10.11.2024).
2. Дашковська О. Право на безоплатну правову допомогу в Україні: проблеми та перспективи. *Юридичний журнал*. 2020. № 5. С. 23–29.
3. Mazur A. Challenges in Access to Legal Aid: A Comparative Analysis. *Journal of Legal Studies*. 2019. Vol. 11(3). P. 45–59.